

Heydər Əliyev mənim həyatımda

Tarixdə şəxsiyyətlərin rolu onların özlərindən sonra qoyub getdikləri irslə, formalaşdırdıqları və sonrakı nəsillərin də istinad edə biləcəyi ideya xətti ilə müəyyənə bilər. Bu kontekstdə Heydər Əliyev dühası daha əzəmətli görünür. Çünki "tarixi şəxsiyyətlər silsiləsi"ndən də bu nəhəng dövlət xadiminin adı yalnız irsəyərdir insan kimi çökür. Böyük rəhbərin şəxsiyyət özəlliyi bir də onunla ölçülür ki, o, həm də müstəqil dövlət yaratmağı bacaran nadir dühəyə sahibdir. Müstəqil dövlət və güclü lider anlayışları isə hər zaman bir-birini tamamlayır.

Ulu öndər Heydər Əliyev həm də adamların həyatında böyük dəyişikliklər etmiş, onların düzgün inkişaf yollarını müəyyənləşdirmişdi ki, hər kəs öz qabiliyyətini, iş potensialını gerçəkləşdirə bilsin. Bu baxımdan Azərbaycanda on minlərlə insan hazırda tam əminliklə deyir ki, Heydər Əliyev mənim həyatımda dərin iz qoyub, qazandığımız uğurlara görə dahi şəxsiyyətə borclu yuq. Bu əbədi minnətdarlığı dilə gətirənlərdən biri də respublikanın Əməkdar kənd təsərrüfatı işçisi, tanınmış ictimai-siyasi xadim, ən əsası isə cəmiyyətdə layiqli mövqə qazanmış dəyərli ziyalı Çingiz Fərəcovdur. Burada haşiyə çıxıb bir həqiqəti də oxucularla bölüşmək istərdik. Deyirlər ki, ömür yolları çox vaxt eyni-yoxuşlu, daşlı-kəsəklili və çətinliklərlə dolu olur. Bəziləri həyatın sınaqlarında zəiflik göstərir, yoldaşlıqda vəfasız çıxırlar. Bir çoxları isə döngələr nə qədər sərtil olsa da, öz əqidələrini, amallarını dəyişməzlər. Dostluqda sədaqəti qoruyub saxlayır, onlara edilən yaxşılıqları unutmur, əslində, yüksək insanlıq nümayiş etdirirlər. Çingiz Fərəcov Heydər Əliyevin etimad göstərdiyi, irəli çəkdiyi kadrardan, həyatına müsbət təsir etdiyi müasirlərindən, bu böyük

Heydər Əliyev SSRİ-nin yüksək mükafatlarından biri olan "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordenini Çingiz Fərəcova təqdim edir

insana sonadək sədaqətli olan, bütün işlərinə dəstək verən şəxslərdən olub. Ona görə də Ç.Fərəcovu, əslində, xoşbəxt insan saymaq olar. Düzdür, həyatının ilk dövrləri ağır-acılardan, böyük məşəqqətlərdən, çətinliklərdən keçib, dəfələrlə sınaqlarla üz-üzə qalıb. Amma bütün problemlərin öhdəsindən gəlmək, onlardan qurtulmaq üçün Tanrı bu insana səbir, dözümlü, qətiyyət və ən əsası, fədakarlıq nəsib edib.

Enişli-yoxuşlu ömür yolu

Heydər Əliyev Astara rayonunun Kakalos kəndinin tərəvəzçiləri ilə görüşərkən

Çingiz Əliş oğlu Fərəcov 1942-ci ildə Füzuli rayonunun Xələfşə kəndində yoxsul bir ailədə dünyaya göz açıb. Anası hələ uşaq ikən valideynləri ilə birlikdə bu kəndə İrandan köç etmişdi. Atası isə Xələfşəyə Füzulinin digər kəndindən - Aşağı Rəfəddinlindən gəlmişdi. Kolxozda çoban işləyirdi. 25 yaşında ikən Böyük Vətən müharibəsi cəbhələrinə yola düşmüş və bundan sonra üç körpə uşaqla qalan ananın maddi vəziyyəti daha da pisləşmişdi.

Müharibədən sonrakı illərdə dolanışq çətin idi. Çingiz müəllim xatırlayır ki, hələ uşaq ikən 5-6 yaşlarında qardaşı ilə birlikdə taxıl zəmilərinə sünbül yığmağa (Qarabağda buna başsaq deyirlər) gedərdilər, onu əllərində ovub təmiz buğdaları evə aparardılar. Ana isə onları kirkirədə üyüdü və bu minvala uşaqları aclıqdan xilas edərdi.

Qızmar yay günlərinin birində qardaşlar yenə də zəmiyə üz tutarkən Cuvanlı kəndinin (bu, Azərbaycanda geniş tanınmış Cuvanlılar nəslinin yaşadığı kənddir) dönd yol ayrıcında rayon mərkəzindən gəlmiş adamların diqqətini cəlb edirlər. Onlar qardaşların vəziyyəti ilə maraqlanırlar, ehtiyac içində yaşadıklarını görüb onları rayon mərkəzindəki uşaq evinə aparırlar.

Uşaq evi əvvəlcə Füzulidə yerləşirdi, 1952-ci ildə isə Şuşa şəhərinə köçür. Çingiz kiçik yaşlarından fərasəti ilə fərqlənir, yaxşı oxuyur, ictimai tədbirlərdə, xüsusilə idman yarışlarında fəal iştirak edir, bədii öz-fəaliyyət kollektivində məşğul olurdu.

O dövrdə uşaq evindəki yeniyetmələrin əksəriyyəti texniki peşə məktəblərinə (onlara fabrik-zavod məktəbi deyirdilər) təhsil almağa gedirdilər. Çingizə isə yaxşı oxuduğuna görə Şuşa Kənd Təsərrüfatı Texnikumuna daxil olmağı məsləhət görürlər. O, burada da fərqlənir və 1960-cı ildə texnikumu qırmızı diplomla bitirdikdən sonra Sumqayıt şəhərinə təyinat alır. Məramı irəliyə getmək, çalışmaq, öyrənmək olan Çingizin keçdiyi çətin, dar, qıvrımlı cığırın getdikcə onu böyük yollara qovuşdururdu. Bu yollar da hamı deyildi. Bununla belə, qətiyyətli, əzmkar Çingizi çox irəli aparacaqdı...

Ç.Fərəcov həmin günləri belə xatırlayır: "Sumqayıtın kənd təsərrüfatı müfəttişliyinin rəisi məni respublikanın ən iri təsərrüfatlarından biri olan Altıağac heyvandarlığı sovxozuna göndərdi. Sovxozun direktoru isə arıq, çəlimsiz cüssəmə baxıb dedi ki, səndən baytar texnik olar? Sonra nə fikirləşdisə, məni 9 nömrəli briqadaya baş çoban təyin etdi. Əlacım nə idi ki?!"

Sürü "Cəngi meşəsi" adlanan qışlaqda yerləşirdi. Şamaxıya gedən yolun yaxınlığında, hələ Qobustana çatmamış Çaylı kəndinin yaxınlığında. Qədimdə burala məşəraik olmuşdu. Meşə adlanmasına baxmayaraq, burada bir ağac da yox idi. Hər tərəf sıldırım qayalar idi. Belə bir çətin şəraitdə işləyirdik".

Gənc baytarı çoban kimi işlətsələr də, o, texnikumda öyrəndiklərini burada tətbiq etməyə çalışırdı. Təbii ki, köhnə qayda ilə işləməyə alışmış çobanların tərəfindən yeniliklər rəğbətə qarşı olmurdu. Ona açıq şəkildə təzyiqli göstərişlər, etiraz edirdilər. Gənc mütəxəssis isə bütün bunlara rəğmənlə irəli baxır, öz məqsədlərinə doğru gedirdi. Hətta bəzən atın belində belə kitab oxuyur, təhsilini davam etdirmək üçün ali məktəbdə təhsilini yolla oxumağa hazırlanırdı. O zaman qoyun yataq-

larına çobanların yanına ara-sıra Sumqayıtın partiya və komsomol komitələrindən gəlib-gedirdilər. Növbəti gelişlərin birində Çingizdən çobanların məişət şəraiti barədə soruşurlar. O, həqiqəti söyləyir, radionun olmaması, yeni qəzetlərin gətirilməməsi, ölkə həyatında baş verənlərdən xəbərsiz olduqlarını deyir. Sonra isə çobanı sınağa çəkirlərmiş kimi ondan bir quzu kəsməyi xahiş edirlər. "Bu qoyun-quzu dövlətin malıdır. Hər buraya gələnlə bir quzu kəssək, sürüdə sürülük qalmaz axı!" Gələnlər cavabdan məmnun qalır və xeyli gülürlər. Qayıdandan sonra çobanlar bilir ki, onların arasında Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi Vəli Axundov da varmış...

Çingiz Fərəcov Altıağacda ilk komsomol təşkilatının katibi kimi də fəaliyyət göstərir. Əsas işindən ayrılmadan 320 komsomolçuya rəhbərlik edir. 1962-ci ilin noyabr ayında Fərəcovu eyni zamanda Sumqayıt Şəhər Komsomol Komitəsinin ştatdankənar katibi seçirlər. Onu 19 yaşında ikən Sov.İKP sıralarına üzv qəbul edirlər. Belə gənc yaşda partiya bileti daşımaq o zaman böyük uğur sayılırdı. 1963-cü ildə Çingiz Fərəcov artıq Abşeron Rayon Komsomol Komitəsinin katibi olur, daha sonra Azərbaycan Komsomol Mərkəzi Komitəsinin təlimatçısı vəzifəsinə irəli çəkilir. Növbəti illərdə isə bölmə müdiri və komsomol orqanları şöbəsi müdirinin müavini vəzifələrində çalışır. Qeyd edək ki, həmin vaxta qədər istehsalatdan Komsomol Mərkəzi Komitəsinə işləməyə gələn olmamışdı.

Bu illərdə o, ali təhsilini də başa vurur. Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Institutunu fərqlənmə diplomu ilə bitirir. Həmin illərdə ÜİLKGI Mərkəzi Komitəsi tərəfindən irəli sürülən "Qızlar, sükan arxasına" hərəkatı geniş yayılmışdı. Özbəkistanda pambıqçı-mexanizator Tursunoy Axunovanın təşəbbüsündən yayınan dalğa tezliklə Azərbaycana da çatmışdı. Zaqatalalı Sevil Qaziyeva başda olmaqla digər rayonlardan daha üç qız bu təşəbbüsü ilkən qoşulmuşdular. Getdikcə onların sayı artırdı və bu işdə Çingiz Fərəcovun böyük əməyi vardı. O, Azərbaycanı bölgə-bölgə, kənd-kənd gəzir, mexanizatorluğa həvəsi olan qızları toplayır, bu işə qoşulanlara isə köməkçi və dəstəkçi olurdu. Bu gün tam cəsarətlə demək olar ki, Azərbaycanda "Qızlar, sükan arxasına" hərəkatının başlanılması, uğurla həyata keçirilməsi, yəni 1300 gənc qızın mexanizator peşəsinə yiyələnməsi və tarlalarda hünər göstərməsi məhz Çingiz Fərəcovun adı ilə bağlıdır. Belə ki, 60-cı illərin əfsanəsi - qabaqcıl mexanizatorlar Sevil Qaziyeva, Diləfruz Ocaqquiyeva, İmişli rayonundan Atlas Məmmədova, Naxçıvandan Cavahir Abdullayeva, Tərtər, Ofeliya Səfərova, Zaqataladan Sevilin kiçik bacısı Sona Qaziyeva və Cəlilabaddan Sona Ağayeva Azərbaycan komsomolunun və həmişə axtarışda olan Çingiz Fərəcovun tapıntısı idi.

Məlum olduğu kimi, bu işdə faciəli və çox kədərli olaylar da yaşanırdı. Tarlalarda işləyərkən ani bir ehtiyatsızlıq üzündən qəhrəman qızımız Sevil Qaziyeva həlak olmuşdu. Faciə yerinə dərhal Moskvadan və Bakıdan məsul şəxslər gəlmişdilər. O zaman Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin sədr müavini vəzifəsində işləyən Heydər Əliyev də burada idi...

Çingiz Fərəcov ulu öndəri növbəti dəfə Azərbaycan KP MK-nin 1969-cu il 14 iyulda keçirilən plenumunda gördü:

- Həmin vaxt Komsomolun Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi Elmira Qafarova idi. Mənə dedi ki, Azərbaycan KP MK-nin plenumunda iştirak etməliyəm. O vaxtlar Komsomolun Mərkəzi Komitəsinin şöbə müdirləri də Azərbaycan KP MK-nin plenumlarına, fəallar yığıncaqlarına və müşavirələrinə dəvət olunurdular. Beləliklə, komsomoldan 6 nəfər şöbə müdiri partiya biletimizi götürüb plenuma getdik. Əlbəttə, burada nələrlə olacağını əvvəlcədən bilmirdik. Plenumda Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi Vəli Axundov çıxış edərək dedi ki, səhhəti ilə bağlı Sov.İKP MK-nin baş katibi L.İ.Brejnevə işdən azad olunması barədə xahişlə müraciət edib və müraciəti də qəbul olunub. Sonra isə birinci katibliyə Heydər Əlirza oğlu Əliyevin namizədliyini irəli sürdü. Plenumda Sov.İKP Mərkəzi Komitəsinin katibi İ.V.Kapitonov da iştirak edirdi. Həmin gün Heydər Əliyev yekdilliklə Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi seçildi. Başqa cür ola da bilməzdi. Heydər Əliyev dərin biliyi və savada, böyük erudisiyaya və təşkilatçılıq qabiliyyətinə malik, nəhayət, sağlam, gümrah bir insan idi. 46 yaş vardı... Onu da xatırladım ki, hələ Sov.İKP Mərkəzi Komitəsinin 1966-cı ilin may plenumunda L.İ.Brejnev Azərbaycanın kənd təsərrüfatının bütün göstəriciləri üzrə geridə qalmasına görə respublika partiya təşkilatını kəskin tənqid etmişdi. Leonid İliç demişdi: "Biz belə bir sual verməyə məcburuz: respublikanın kənd təsərrüfatında işlərin belə vəziyyətdə olması üçün cavabdeh kimdir? Məgər bu illər ərzində Azərbaycan partiya təşkilatında qüvvə, vəsait və güclü iradə sahibi tapılmamışdır ki, belə qeyri-normal vəziyyətə nəinki yol verilməsin, hətta əksinə, torpaqlardan yüksək səviyyədə səmərəli istifadəyə nail olunsun?" Heydər Əliyevin birinci katib seçildiyi tədbirdə İ.V.Kapitonov L.İ.Brejnevənin məhz həmin sözlərinə vurğu edərək dedi ki, Azərbaycanı yaxşılığa doğru dəyişəcək qüvvə və iradə tapıldı. Əliyev yaxşı işləyəcək!

Çox keçmədi ki, 1969-cu ilin avqustunda Azərbaycan KP Mərkəzi Komitəsinin həmin tarixi, həm də məşhur plenumu keçirildi. Bundan sonra respublikada iqtisadiyyatın və sosial həyatın bütün sahələrində bir oyanış, tərəpən hiss olundu. Azərbaycan öz müdrik rəhbərinin zəkası, zaqqərənliliyi və SSRİ hakimiyyətində qazandığı nüfuzu sayəsində hərtərəfli inkişaf yoluna çıxdı. "Biz həminimiz gördük ki, Azərbaycana böyük potensialı olan bir şəxsiyyət rəhbərlik edir. Ulu öndərin nümunəsi sanki hər birimizin damarlarında qanı oynatmışdı. Başqa sözlə, Heydər Əliyev getdikcə öz potensialını daha çox ortaya qoyur və hər vasitə ilə bizləri də öz potensialımızdan geniş istifadə etməyə səfərbər edirdi. Bizim, yəni istər o, istərsə də sonrakı dövrdə Heydər Əliyevlə çiyin-çiyinə çalışanların bir xoşbəxtliyi də onda idi ki, gözümüzün qarşısında vətənə, xalqa, tapşırılan vəzifəyə necə münasibət göstərildiyinin canlı nümunəsini gördük. Bu nümunəni məhz Heydər Əliyevin təhsilində müşahidə edirdik. Ulu öndərin rəhbərliyi altında yalnız bu cür işləmək olardı və lazım idi!"

1971-ci ilin iyul ayı idi. Özbəkistanın paytaxtı Daşkənd şəhərində Orta Asiya respublikalarının və Azərbaycanın gənc kənd təsərrüfatı qabaqcıllarının müşavirəsi keçirildi. Respublikamız həmin tədbirdə 100 nəfərlik heyətlə iştirak edirdi. Orada Sov.İKP Mərkəzi Komitəsinin katibi F.D.Kulakovun iştirak etməsi müşavirənin sanbalını göstərən əyani fakt idi.

Azərbaycan bu tədbirə xeyli vaxt izahsız qalmışdı. Əsas səhəri Çingiz Fərəcov həyata keçirirdi. Müşavirədə gənc bir çoban çıxışı da nəzərdə tutulurdu. Qərara alınmışdı ki, çıxış edən çoban Bərdə rayonundan Şiraslan Rzayev olsun. Gənc çoban üçün rus dilində çıxış hazırlanmışdı, natiqin bu dildə səlis danışması üçün ona rus dili müəllimi də təhkim olunmuş, mətni ona əzbərlətmişdilər. Bundan əlavə, çıxışın kiçik bir ssenarisi də vardı: Şiraslan tribunaya qucağında quzu, əynində yapıncı, əyağında çoban çarığı ilə çıxmalı idi. Qıncısı, hazırlıq yüksək səviyyədə aparılmışdı.

Əvvəli 4-cü səh.

Lakin müşavirədə ağılaləməz bir insident baş verir. Belə ki, müşavirəni aparən F.D.Kulakov növbəti çıxışın azərbaycanlı nümayəndə tərifindən olacağını elan edir. Bu zaman görürlər ki, çoban müşavirə salonundan yoxa çıxıb. Son məqamda Fərəcov belə qərara gəlir ki, Şiraslanın yerinə tribunaya salonda oturan gənc kolxoz sədri İnqilab Nadirov çıxsin və ümumən Azərbaycanın kənd təsərrüfatının inkişafı barədə danışsin. Nümayəndə heyətinə o zaman Mərkəzi Komitənin kənd təsərrüfatı məsələlərinə baxan katibi Hacağa İbrahimov başçılıq edirdi və tədbir zamanı baş verən xoşagəlməz hadisə ona çox pis təsir etmişdi.

Şiraslanla isə tədbirdən əvvəl öz-bəkistanlı telejurnalistlər yaxınlaşmış və heç kəsə xəbər vermədən onu respublika televiziya ilə çıxış etməyə aparmışdılar. Təcürbəsilikdənmi, yoxsa bir qədər dərinə düşünməməkdənmi gənc çoban belə kobud bir səhv buraxmışdı. Cəzasını isə Fərəcov çəkəcəkdə. O zaman belə insidentlər başlanmışdı. Təbii ki, bu hadisə Azərbaycan rəhbəri Heydər Əliyevdən gizlədilməzdi.

Çingiz müəllim deyir ki, bu hadisəyə görə onun böyük cəza gözləyirdi: Sov.İKP üzvlüyündən azad etmək, partiya biletini almaq, töhmət vermək, işdən çıxarmaq barədə söhbətlər gərdirdi. Artıq onun "partiyaya zidd" hərəkətinin müzakirə olunaçağı iclasın elanı da divardan asılmışdı. Elə bu vaxt ona deyirlər ki, Mərkəzi Komitəyə, kənd təsərrüfatı şöbəsinin müdiri Leyla Rəcəbovanın yanına gəlməlisən. Böyük həyəcan içində Mərkəzi Komitəyə yollanır və Leyla xanımı Heydər Əliyevin onu qəbul edəcəyini bildirir.

- İsti yay günü olduğundan və mətləbdən xəbərsizliyimdən buraya adı köynəkdə gəlmişdim, - deyər Ç.Fərəcov söhbətinə davam edir, - mənə tez pəncək, qalstuk verdilər. Açıgımı deyim ki, özümdə deyildim. Adı bir vaxtda o kişinin zəhmindən belə həyəcanlanırdım. Özümü ələ alıb Heydər Əliyevin kabinetinə daxil oldum. Qapının ağzında donub qalmışdım. Birdən Heydər Əliyev üzünü mənə tutub dedi: "O tədbirdə sən yaxşı rejissorluq etmişən, düzgün hərəkət etmişən". Qulaqlarıma inanmadım. Başladım üzrxahlıq etməyə ki, yoldaş Əliyev, əgər bir səhvim varsa, mənə bağışlayın. Məni partiya sıralarından çıxarmaq, işdən xaric etmək istəyirlər. Çıxaq evində böyümüşəm, heç kəsım yoxdur.

Bir qədər soyuqqanlıqla dedi: "Onların hamısını bilirəm... Bu gündən sən aparatın işçisən, sən kənd təsərrüfatı şöbəsinə işə götürürük". Sonradan eşitdim ki, Heydər Əliyev mənim Özbəkistandakı hərəkətimə bəyənib və Hacağa İbrahimova deyib ki, orada çıxış edən olmasaydı, biabır olardıq".

Ç.Fərəcov Mərkəzi Komitədən qayıdınca qədar iclas çağırılır və təklif edilir ki, onu partiya sıralarından çıxarsınlar. Çingiz Fərəcova söz verilir. O isə artıq Azərbaycan KP Mərkəzi Komitəsinin işçisi olduğunu bildirir. Salona süktük çökür, hamı bir an donub qalır. Xəbərin doğruluğu bir neçə dəqiqədə öyrənilir və bütün iştirakçılar Fərəcovu alqışlamağa başlayırlar. Bəlkə də bu alqışlar cavan partiya işçisinin gələcəkdə qazanacağı böyük uğurlara yönəlmişdi. O partiya işçisinə ki, ulu öndər Heydər Əliyev bu insana inam bəsləmiş, xeyir-dua vermiş, arxa-da-yaq olmuşdu!

Beləliklə, 1971-ci ilin avqust ayında Mərkəzi Komitənin Kənd təsərrüfatı şöbəsinə təlimatçı kimi fəaliyyətə başlayan Ç.Fərəcov bir il sonra MK-nin kənd təsərrüfatı üzrə katibinin köməkçisi vəzifəsinə keçirilir.

Bu dövrdə Heydər Əliyev istər respublikanın kənd təsərrüfatına aid ən yeni məlumatları, istərsə də SSRİ-də və dünyada aqrar məsələlər barədə yeniliklərin çoxunu Çingiz Fərəcova toplatdırıb istifadə edirdi.

- Mən Heydər Əliyevin rəsmi köməkçisi olmamışam, - deyir Çingiz Fərəcov, - amma o öz köməkçilərinə tapşırmağı ən ciddi məsələləri mənə həvalə edirdi. Yadımdadır ki, bir dəfə mənə bəzi rayonlarda pambıq kolundakı yaruslarda yetişən pambığın çəkisini dəqiq öyrənməyi tapşırırdı.

Bu halda az olan çəkini səbəbi nə də bir mütəxəssis kimi menden soruşdu. Növbəti dəfə pambıqçılığın tarixinə aid material lazımdı idi. Həmidə xanımı "Cəlif Məmmədquzadə haqqında xatirələrini" kitabında rast gəldiyim faktı, yeni XX əsrin əvvəlində Tiflisdə pambıqçıların qurultayı olduğunu və bu qurultayda Həmidə xanımın çıxış etdiyini Heydər Əliyevə çatdırdım. Ulu öndər bu faktıdan Azərbaycan pambıqçılarının 1974-cü ildə keçirilən müşavirəsindəki çıxışında istifadə etdi. O, tez-tez Orta Asiya respublikalarında pambıq yetişməsinin gedişi, Moldova, Gürcüstanda və Ukraynada üzüm yetişməsinin vəziyyəti ilə maraqlanırdı. Mən operativ qaydada bu məlumatları həmin respublikalardan alıb, dərhal Heydər Əliyevə çatdırırdım.

Bütün bunlar adı bir maraq deyildi. Öyrəndiyi məlumatların hamısı respublika başçısının iti zəkasının süzgecindən keçirilir, dənə-dənə təhlil olunur, qərarlar çıxarılır və nəticədə Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafına yönəldilən tədbirlər işlənilir hazırlanırdı.

1980-ci ildə Çingiz Fərəcov Astaraya Rayon Partiya Komitəsinə birinci katib göndərilir. "Əslində, mən aparatda qalmaq istəyirdim", - deyər Fərəcov fikrini bildirir: "Doğrusu, bu rayonda işləməkdən ehtiyatlanırdım. Çünki Astaraya bir qədər narahət yer idi. Buradan Mərkəzi Komitəyə birinci katibdən çoxlu şikayət ərizələri gəlirdi. Dedi-qodu baş alıb gedirdi. Bu zaman Heydər Əliyev mənə ciddi şəkilə dedi ki, katib olmaq üçün mənə minnətçi düşənlər çoxdur. Səni göndərirəm ki, möhkəmlənəsən, kamilləşsən, katib olmaq bir məktəbdir. Astaraya həqiqətən çətin rayondur. Sən özünə Astaraya yeni ruh, yeni ab-ha-

va gətirməlisən. Heydər Əliyev mənim həyəcan keçirdiyini duyub dedi ki, narahət olma, sənın konfransında özüm iştirak edəcəyəm. Bu xəbər illərim sürətli respublikaya yayıldı. Rayonların rəhbərləri, eləcə də aparatda mənə bir növ "həsəd" aparır, ulu öndərin Astaraya konfrans keçirməyə gedəcəyinə qibtə ilə yanaşırdılar. Düzi, buna əvvəlcə inanmırdım. Çünki Heydər Əliyev heç vaxt rayon partiya təşkilatlarının konfranslarında iştirak etmirdi. Lakin görəndə ki, Astarada keçirilən konfransın tarixi tez-tez dəyişdirilir, buna mənə şübhə yeri qalmadı. Ulu öndərin vaxtı olmadığından imkan tapıb Astarada partiya konfransında iştirak edə bildim. Konfransı keçirməyə Mərkəzi Komitənin şöbə müdiri Mikayıl Nəzərov göndərilirdi".

Çingiz Fərəcov bu vəzifədə də özünü doğruldur, respublika rəhbəri-

Heydər Əliyevin səfərlər zamanı verdiyi tapşırıqları özümdə qeyd edər və onların həllini nəzarətə götürürdüm. Yeri gəlmişkən, bu səfərlər təkə iqtisadiyyatın inkişafına xidmət etmirdi. Azərbaycan müdrik rəhbəri yerlərdə insanların dolanışığını görür, vəziyyətləri ilə maraqlanır, arzularını öyrənirdi. Çingiz müəllim danışıq ki, bir dəfə Sabirabadda olarkən ulu öndər pambıqçı qızlardan nə istediklərini soruşur. Bir qız yaxınlaşıb deyir ki, yoldaş Əliyev, yazıçı Əlibala Hacızadənin "İtkin gəlin" kitabını tapıb oxuya bilərik. Ulu öndər elə oradaca Fərəcova tapşırıq verir və həmin roman yüz min nüsxə tirajla yenidən buraxılır, bütün rayonlara paylanılır.

1972-1979-cu illərdə Ç.Fərəcov Mərkəzi Komitə Aparatının Həmkarlar təşkilatının sədri seçilir. Şübhəsiz ki, bu ictimai vəzifə də ona Heydər Əliyevin müsbət rəyi əsasında verilməkdə. Üzərində düşən vəzifəni layiqincə yerinə yetirməyə, etimadı doğrultmağa çalışırdı. Uğur da qazanırdı, yeniliklər də edirdi. Həmin vaxtdan insanlar ona yaşayış şəraitini yaxşılaşdırmağa, ölkənin ən yaxşı sanatoriya-riyalına yollayışlar almağa, məşhur bədii əsərlərə abunə yazılmağa, bağ evi tikmə üçün torpaq sahəsi əldə etməyə kömək göstərmək kimi xahişlərlə müjricət edirdilər. Ç.Fərəcovun bu xahişləri necə yerinə yetirdiyini ən azı belə bir fakt sübut edir ki, o, Həmkarlar İttifaqı komitəsinin sədri vəzifəsinə ardıcıl olaraq bir neçə dəfə seçilir. Özü də gizli səsvermə yolu ilə və yekdilliklə. Rəhbərlik işi Ç.Fərəcova daim göz qoyurdu. Çingiz müəllim deyir ki, Heydər Əliyev uzaqdan da hər kəsin işinin səviyyəsini görür,

na, el ağısaqallarının xatirəsinə ucaldılmış abidələri, bərlı-bəzaklı bulaqları, ağır xəstəliyə düşər olmuş gənc şair Natiq Babayevə yaradılmış şəraitini, rayonda ildə bir dəfə keçirilən doğma və yaxın adamların xatirə günlərini, "Maraqlı görüşlər" klubunda respublikanın və SSRİ-nin məşhur adamları ilə keçirilən görüşləri Heydər Əliyev yüksək qiymətləndirirdi.

Ç.Fərəcov danışıq ki, Heydər Əliyev Kijəbə qəsəbəsində tarlada çayçılarla görüşərək əmək qabaqcılı Bəsti Əliyevəni göstərib dedim ki, bunlar yeddi bacıdır, hamısı çayçı-lıqda işləyir. Bəsti hüquqşünas olmaq istəyir. Heydər Əliyev buna çox sevindi və onun dəstəyi ilə Bəsti Əliyevə Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsinə daxil oldu, oranı bitirdi və hazırda Astaraya Rayon İcra Hakimiyyətinə işləyir.

Heydər Əliyev Sabirabad rayonunun Qalaqayın kəndinin uşaq bağçasında

Heydər Əliyev Astarada Kijəbə qəsəbəsinin qabaqcıl çayçarı yarpağı ustası Bəsti Əliyevə ilə tarlada görüşərək

na, el ağısaqallarının xatirəsinə ucaldılmış abidələri, bərlı-bəzaklı bulaqları, ağır xəstəliyə düşər olmuş gənc şair Natiq Babayevə yaradılmış şəraitini, rayonda ildə bir dəfə keçirilən doğma və yaxın adamların xatirə günlərini, "Maraqlı görüşlər" klubunda respublikanın və SSRİ-nin məşhur adamları ilə keçirilən görüşləri Heydər Əliyev yüksək qiymətləndirirdi.

Ç.Fərəcov danışıq ki, Heydər Əliyev Kijəbə qəsəbəsində tarlada çayçılarla görüşərək əmək qabaqcılı Bəsti Əliyevəni göstərib dedim ki, bunlar yeddi bacıdır, hamısı çayçı-lıqda işləyir. Bəsti hüquqşünas olmaq istəyir. Heydər Əliyev buna çox sevindi və onun dəstəyi ilə Bəsti Əliyevə Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsinə daxil oldu, oranı bitirdi və hazırda Astaraya Rayon İcra Hakimiyyətinə işləyir.

Heydər Əliyev mənim həyatımda

Enişli-yoxuşlu ömür yolu

müşahidə edir və düzgün qiymət verir. "Olke rəhbərinin bu dəqiqliyi, bu ciddiliyyəti hər bir partiya işçisi, hər bir məmur, hər bir insan üçün, o cümlədən mənim üçün də əyani bir nümunə idi. Heydər Əliyev etimad göstər-məyi də, inanmağı da, inamı doğrult-mayanda cəzalandırmağı da bacaran rəhbər idi. Odur ki, mən hər dəfə yeni vəzifəyə təyin edərkən qarşıya qoyduğum məsələləri iş proqramım kimi qəbul edirdim. Məsləhətlərinin, tövsiyələrinin hamısı millətə, xalqa xidmət məramı daşıyırdı".

❖ ❖ ❖

1977-ci ildə bu qabaqcıl partiya işçisi SSRİ dövlətinin ən yüksək mükafatlarından biri olan "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeninə layiq görülür. Həmin ilin noyabrında partiya təşkilatının hesabət-şəxsi yığıncağı keçirilir. Heydər Əliyev çıxışında Ç.Fərəcovun fəaliyyətini təqdir edir, onun respublikanın kənd təsərrüfatı sahəsində yeriyən, danışan canlı ensiklopediyə adlandırır...

- İclaslarda, adətən, hamı rus dilində danışırdı, - deyər Fərəcov yenə də xatirələrə üz tutur, - mən tez-tez Azərbaycan dilində çıxış edirdim, bundan narahatlıq yarananda Əliyev deyirdi ki, dəyməyin, qoyun danışıq. Ulu öndər Azərbaycan dilini çox sevirdi. Ana dilini belə dərinlənmənişməsi, onun zənginliklərinə bələd olması məhz həmin sevginin təzahürü idi. Növbəti dəfə partiya işçilərinə mənzilər verildəndə hələ evlənməmişdim. İdarəçilik Akademiyasının qarşısında ki təzə doqquzmərtəbəli binanın Azərbaycan dövlətinin büdcəsinə dəxli yox idi. Heydər Əliyev onun tikintisinə vəsaiti Moskvadan, Sov.İKP Mərkəzi Komitəsinin büdcəsindən almışdı. Məni çağırır dedi ki, "sənə tez binadan üçotaqlı mənzil verirəm. Nə vaxta kimi burada, işdə yatıb qalacaqsan?"

Heydər Əliyev kadrları məsuliyyətinə, sədaqətinə görə qiymətləndirən dahi şəxsiyyət idi. Ən nəcib duyğularını, mərhəmət və məhrabanlığı hər zaman qoruyub saxlayırdı. İnsanların dərdini, nisgillini, ehtiyaclarını başa düşməsi, onlara ən böyük və bəzən xırda bir diqqət yetirməyi bacarması ölkə rəhbərinin ən ali xüsusiyyətlərindən idi. Mənə mərhəmətlə yanaşardı.

1977-ci ilin dekabr ayında Ç.Fərəcovu aparatın təşkilat-partiya işi şöbəsinin inspektoru təyin edirlər. Kurasiyasına beş - Astaraya, Lerik, Yardımlı, Lənkəran və Masallı rayonlarını verir. Gecə-gündüz çalışır. Tez-tez kənd rayonlarına gedir. Gündəlik problemləri operativ şəkildə həll edir, təsərrüfatların, bölgələrin, kənd təsərrüfatı istehsalı sahələrinin perspektiv inkişaf məsələlərini dərinlənmə öyrənir. Başqa çür ola da bilməzdi. Ulu öndərin etimadı qarşısında ancaq və ancaq nümunəvi işçi olmaq zəruri idi.

❖ ❖ ❖

1980-ci ildə Çingiz Fərəcov Astaraya Rayon Partiya Komitəsinə birinci katib göndərilir. "Əslində, mən aparatda qalmaq istəyirdim", - deyər Fərəcov fikrini bildirir: "Doğrusu, bu rayonda işləməkdən ehtiyatlanırdım. Çünki Astaraya bir qədər narahət yer idi. Buradan Mərkəzi Komitəyə birinci katibdən çoxlu şikayət ərizələri gəlirdi. Dedi-qodu baş alıb gedirdi. Bu zaman Heydər Əliyev mənə ciddi şəkilə dedi ki, katib olmaq üçün mənə minnətçi düşənlər çoxdur. Səni göndərirəm ki, möhkəmlənəsən, kamilləşsən, katib olmaq bir məktəbdir. Astaraya həqiqətən çətin rayondur. Sən özünə Astaraya yeni ruh, yeni ab-ha-

❖ ❖ ❖

Ç.Fərəcov həddindən artıq cəld, operativ və yaddaşının möhkəm olması ilə, daim istənilən suala cavab vermək üçün yeni məlumatları toplamaq, dünyagörüşünü və bilik dairəsini genişləndirməsi ilə ulu öndərin rəğbətini qazanmışdı. 1973-cü ildən başlayaraq hansı rayona getsə, Çingiz müəllimi də özü ilə aparardı. O,

nin ona bəslədiyi etimada layiq işləyir. Fəaliyyətində həmişə Heydər Əliyev üslubunu, metodunu rəhbər tutur. Adıdan də adi, sadədən də sadə dolanan birinci katib insanlara, xüsusilə kimsəsiz və kasıb adamlara çox münasibət bəsləyir. Yanına kömək üçün gələnlərin çoxunu ümidsiz qaytarmır.

Ümumiyyətlə, Ç.Fərəcov Astaradan sonra işlədiyi Dəvəçi (indi Şabran) və Xaçmaz rayonlarında da camaatın xarakterik xüsusiyyətlərini, əhvali-ruhiyyəsini öyrənməyə çalışır. Maraqlıdır ki, onun Astarada fəaliyyəti illərində rayonun heç bir yerində "Sov.İKP-yə eşq olsun!", "Partiyanın qərarlarını yerinə yetirək!" kimi şablon cümlələr rast gəlməzdim. Məsələn, belə bir şər diqqəti cəlb edirdi: "Yaxın qonşu uzaq qohumdan yaxşıdır!" Xaçmazda işləyəndə isə orada bəzən oğurluq halları olduğu üçün halallıq, düzlük haqqında şüarlar yazılıb vurulurdu: "Evinizə haram gətirməyin, o, halalı da aparacaq!", "Torpaqda işi olmayanın süfrədə üzü olmaz!" və digər şüarların tərbiyəvi təsiri güclü idi.

Astarada yol boyu 50-yə yaxın əmək qabaqcılıının - həkimini, müəllimin, digər ziyalıların iri portretləri vurulmuşdu. Bu iri şəkillərin altında da onların haqqında geniş məlumat yazılırdı. Neçə il idi ki, nahar vaxtı kəndilləri çörək yemək, istirahət etmək üçün maşınlarla evə aparıb-gətirirdilər. Kəndə gedib-gəlmək 5-6 kilometrədək, kəndarası yolla isə bundan da çox məsafə edirdi. Beləliklə, istirahət üçün ayrılan qiymətli iki saatın 30-40 dəqiqəsi hədəf gedirdi. Camaat artıq buna adət etmişdi. Çingiz müəllim işə ələ tarladaca yaraşığı düşərgələr tikdirdi. Burada nahar etmək, çay, yadul sərinləşdirici içki içmə, yuyunmaq, qəzet və jurnal oxumaq, televiziya baxmaq, radioya qulaq asmaq, həttə mürgü vurmaq da olardı. Bunun üçün tarla düşərgələrinə çarpayılar da qoyulmuşdu.

Heydər Əliyev Astarada olarkən bunları görüb bəyənmiş və soruşmuşdu ki, Çingiz, sən partiya işində bu yenilikləri haradan öyrənmişin? Bu sualın cavabı sözsüz də aydın idi. Heydər Əliyevin inam bəsləyərək seçdiyi kadrlar ən yaxşı xüsusiyyətləri elə onun özündən öyrənirdilər.

Ç.Fərəcovun Astarada gördüyü xeyriyyə işlərinin sayı-hesabı yox idi: şəkil qalereyası, diyarşünaslıq muzeyi, muğam və poeziya klubu, guncer evi, uşaq kitabxanası, rayon mərkəzində 7 ədəd beşmərtəbəli yaşayış binasının tikintisi, kəndlərə qaz çəkilməsi... O, çoxuşaqlı ailələrin və müharibə veteranlarının vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına da çalışırdı.

- 1982-ci il iyulun 1-də Astarada plenum keçirildi. O vaxta qədər Heydər Əliyev heç bir rayonun partiya komitəsinin plenumunda iştirak etməmişdi. Nədənənsə, respublika rəhbəri bizim plenumda iştirak etmək üçün Astaraya gəlmişdi. Heydər Əliyev Astaranın girovçısına qarşılaşanda gülə-gülə dedi ki, sənın konfransında iştirak etmək istəyirdim. Lakin buna həmi vaxtım, həmi də imkanım yox idi. İndi gəlmiş ki, plenumda iştirak edim. Mənim böyük rəhbərə "çox sağ olun" deməkdən başqa sözüüm yox idi.

Ulu öndər buraya gəlməzdən əvvəl Lənkəranda tarla düşərgələri ilə tanış olmuş, orada tarla düşərgələrinə rast gəlmədiyinə görə xeyli təəsüflənmişdi. Astarada isə yaraşığı düşərgələrin olması onun xoşuna gəlmişdi. Burada yolboyu, həmi də şəhərin özündə sıralanmış qabaqcıl əmək adamlarının və ziyalıların portretləri, qəbiristanlıqlardakı səliqə-sahmə-

Astarada rayonda qaynayan həyat, işgüzar mühit və təmiz ab-hava plenumun gedişində açıq-aydın hiss olunurdu. Ona görə də ulu öndərin əhvali-ruhiyyəsi çox yüksək idi.

Həmin gün gecə saat 11-də rayonda keçirilən plenumda çox söhbətlər oldu, problemlərdən danışıldı, həlli yolları göstərildi... Sonda Heydər Əliyev üzünü partiya fəallarına tutaraq dedi: "Biz sizə rəhbərlik etmək üçün saf bir partiya işçisi göndərmişik, onun qədrini bilin".

Astaralılarda böyük ruh yüksəkliyi və əzmkarlıq yaranmışdı. Həmin il 106 min ton tərəvəz və 7 min ton yaşıl çay yarpağı istehsal olundu.

Çingiz Fərəcov həmin vaxta aid kövrək bir xatirə də danışıq:

- İndi bizi heç kəsım yalançı ateist olmağa məcbur etmədiyi dövrdə bir hadisəni də söyləyə bilərəm. Həmin gün gecə vaxtı Lənkərana qayıdarkən yolda Heydər Əliyevə bir Quran bağışladım. Dinmədi. Onun razılığını görüb əlavə etdim ki, bu Quran Sizi həmişə bəd nəzərlərdən qoruyacaq. Götürdü... Heydər Əliyev qəlbini dərinliklərində haqqa, yaradana tapınan bir insan idi.

❖ ❖ ❖

Aradan bir aydan artıq vaxt keçmişdi. Leningraddan (indi Sankt-Peterburq) bir qrup partiya işçisi Astaraya partiya təşkilatının ideoloji sahədə iş təcrübəsini öyrənmək üçün rayona gəlmişdi. Çingiz Fərəcov o günləri xatırlayaraq deyir: "Sonradan mənə məlum oldu ki, Heydər Əliyev Leningradda olarkən partiya işçiləri qarşısında çıxış edən zaman Astaraya Rayon Partiya Komitəsinin iş təcrübəsindən də danışmışdı. Rayonu gələcək onaqətlər əmək qabaqcıllarının yolboyu uzaqı gədən portretlərini, bərlı-bəzaklı bulaqların, qəbiristanlıqların ətrafına çəkilmiş gözəl hasarların, yaraşığı tarla düşərgələrinin şəkillərini çəkir, söhbətlərini özlərində qeyd edirdilər.

Heydər Əliyev Moskvaya işləməyə getməmişdən bir neçə gün əvvəl 1982-ci il noyabr ayının 5-də respublika sarayında kənd təsərrüfatı məhsulları üzrə götürülmüş öhdəliklərin yerinə yetirilməsi ilə bağlı L.I.Brejnev Azərbaycanı gəndərdiyi təbrik məktubu ilə əlaqədar təntənəli yığıncaq keçirirdi. Həmin gün yığıncaq iştirakçılarının adından L.I.Brejnevə göndərilən məktubun mətnini mən oxudum. Sov.İKP Mərkəzi Komitəsinə, onun Baş katibinin ünvanına məktub oxumağı hər partiya işçisinə tapşırırdırlar. Bu, o vaxtlar hörmətli, etibarlı və nüfuzlu bir iş idi. Heydər Əliyev bunu Astaraya kimi kiçik bir rayonun birinci katibinə tapşırmaqla mənim hörmətimə bir az da qaldırırdı. Nazirliklərdə Astaranın problemlərinin həllinə bir növ yol açırdı. Belə də oldu: Astaranın böyük və kiçik məsələləri hər yerdə maneəsiz uğurla həll olunurdu".

Astarada raykom katibi haqqında deyilən yüksək fikir Ç.Fərəcovun üzərinə çox böyük bir məsuliyyət yükü qoyurdu. Bu sözlərə layiq olmaq üçün o, hələ çox iş görəcəkdə. Rayonu inkişaf etdirəcək, qəhrəman anaların, əmək qabaqcıllarının, təhsilini davam etdirmək istəyən gənclərin arzularını yerinə yetirmək üçün çalışacaq və hər dəfə çətinə düşəndə Heydər Əliyevə müraciət edəcək, onun köməyindən və dəstəyindən bəhrələnəcəkdik...

1983-cü il yanvarın 29-da Ç.Fərəcov verilmiş partiya xasiyyətnaməsində deyilirdi: "Astaraya respublikanın geridə qalan rayonları sırasında idi. Məhsul istehsalı və satışı planları yerinə ye-

tilirilmişdi. Böyük təşkilatçılıq və siyasi iş, kadrlar arasında intizamın möhkəmləndirilməsi, sui-istifadə hallarına qarşı qətiyyətli mübarizə sayəsində rayon partiya komitəsi zəhmətkeşləri planların və sosialist öhdəliklərinin müvafəqiyətlə yerinə yetirilməsində səfərbər olmuş və Astaraya rayonu respublikada qabaqcıllar sırasında çıxmışdı.

Ç.Fərəcov Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı seçilmiş, Azərbaycan KP-nin təftiş komissiyasının üzvüdü. "Qırmızı Əmək Bayrağı", "Şərəf Nişanı", "Xalqlar dostluğu" ordenləri ilə təltif olunmuş Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Fəxri Fərmanına layiq görülmüşdü".

Çingiz Fərəcov Astarada işlədiyi 7 il ərzində çox işlər gördü. Lakin xeyir-xahlıq zamanla özlükdü. Astaradan sonra o, cəmi 10 ay respublikanın tamamilə əks zonasında - şimalda yer-

tilirilmişdi. Böyük təşkilatçılıq və siyasi iş, kadrlar arasında intizamın möhkəmləndirilməsi, sui-istifadə hallarına qarşı qətiyyətli mübarizə sayəsində rayon partiya komitəsi zəhmətkeşləri planların və sosialist öhdəliklərinin müvafəqiyətlə yerinə yetirilməsində səfərbər olmuş və Astaraya rayonu respublikada qabaqcıllar sırasında çıxmışdı.

Ç.Fərəcov Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı seçilmiş, Azərbaycan KP-nin təftiş komissiyasının üzvüdü. "Qırmızı Əmək Bayrağı", "Şərəf Nişanı", "Xalqlar dostluğu" ordenləri ilə təltif olunmuş Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Fəxri Fərmanına layiq görülmüşdü".

Çingiz Fərəcov Astarada işlədiyi 7 il ərzində çox işlər gördü. Lakin xeyir-xahlıq zamanla özlükdü. Astaradan sonra o, cəmi 10 ay respublikanın tamamilə əks zonasında - şimalda yer-

lən Şabran rayonunun partiya təşkilatına rəhbərlik etdi. Lakin o zaman Ç.Fərəcov təccil olaraq Azərbaycan lap şimalında yerləşən daha iri aqrar sənaye rayonu - Xaçmazda ehtiyac duyulanda şabranlılar Azərbaycan KP MK-yə xahiş məktubları ilə müraciət etdilər ki, Çingiz müəllimi bizə qaytarmın. Çünki bu partiya işçisi bir neçə ay ərzində onların da hörmətini, məhəbbətini qazanmışdı. Qısa müddət ərzində bir neçə kəndə su kəməri, uzaq dağ kəndinə işıq çəkilmiş, rayon mərkəzində onlarla küçə abadlaşdırılmış, bir neçəsində Şərq üslubunda kərpicdən gözəl binalar inşa edilmişdi. Təcürbəli partiya işçisi Xaçmaz rayonunda da eyni əzmkarlıqla fəaliyyət göstərmişdi. Xaçmazlılara rayon partiya komitəsinin birinci katibi vəzifəsinə Çingiz Fərəcovu seçməyi tövsiyə edəndə salondakılar buna münasibətlerini gurultulu alqışlarla bildirmişdilər. Ç.Fərəcov isə onlara demişdi:

- Etimadınıza görə minnətdaram, lakin mən təbiətdən narahət və tələkar adamam, heç kəmə güzəştə gətirməyəyəm, yaxşı işə sağ ol deyəcəyəm, biganəliyə görə isə ciddi tədbir görəcəyəm.

Heydər Əliyev elə bir kadr tərbiyə etmişdi ki, SSRİ rəhbərliyinə gedəndən sonra da o, Azərbaycanda özünü doğrultmuş, son dövrlərdə bir çox vəzifələrdə müvəffəqiyyətlə çalışmışdı. Ç.Fərəcov Şabran və Xaçmaz rayonlarına rəhbərlik etdiyi illərdə SSRİ-nin mərkəzi mətbuatı onun haqqında dəfələrlə müsbət yazılar vermişdi. 1989-cu ildə "Pravda" qəzetinin "Fərəcovun prinsipi" portret çəkərkin, "Partiya işçisinin nüfuzu işi ilə təsdiqlənir" baş məqaləsini, "İzvestiya" qəzetindəki zərisovkanı və S. mistal qəzetlərdə hər raykom katibi haqqında tərifli məqalələr yazılmışdı. Bu, xüsusən bir status tələb edirdi. Bundan başqa, Moskvanın mərkəzi televiziya Çingiz Fərəcov barədə "Həyatın burulğanında" adlı bədii-sənədli film çəkmişdi.

Çingiz müəllim deyir ki, ulu öndər harada yaşayıb-ışləməsindən asılı olmayaraq hər zaman onun uğurlarını izləyib, həttə sözügedən yazılar qəzetdə dərc olunanda onu təbrik də edib və fikiri söyləyib. Bir faktı da qeyd etmək yerinə düşər: 1984-cü ildə Yazıçılar İttifaqı Azərbaycan KP MK-yə müraciət edərək raykom katibinin bədii obrazını yaratmaq üçün namizəd verilməsini xahiş edir. Bu məsələ böyük müzakirəyə səbəb olur. Kimi təklif etməli sualına cavabın verilməsi dörd aya qədər çəkir. Nəhayət, Azərbaycan KP MK-nin bürosu yekdilliklə Astaraya Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi Ç.Fərəcovu üzərində dayanır və onun təmsilində bədii əsərlərə raykom katibinin obrazının yaradılması təklifini verir. Bundan sonra Çingiz müəllimin həyat və fəaliyyəti ilə bağlı yazıçı Ələviyyə Nəbiyeva "Yanar su" romanını, Bahadir Hacıyev "Köçümdən ayrılmış duma", Əzizə Əhmədova "Mavi gözələrin işığı" povestlərini yazırlar.

Öz təbiiyyəti, səmimiyyətini, in-sanlığını və özünəməxsusluğunu qoruyub bu gün də saxlayan Çingiz Fərəcov həmi də etibarlı insandır. O, həmişə Heydər Əliyevə, onun ideyalarına sədaqətini qoruyub saxlayır. "1989-cu il fevralın 17-də Sov.İKP MK-nin plenumunda iştirak edirdim, - deyər Fərəcov yenidən xatırlayır, - tədbirdən əvvəl gördüm ki, pillələrlə bir nəfər ağır-ağır qalxır. Gözlərimə inanmadım. Bu, böyük Heydər Əliyev idi! Onunla görüşdüm. Xeyli dərdsədik. Xəstə idi... Tədbirdə mən Heydər Əliyevdən bir cərgə arxada oturmuşdum.

Tez-tez vəziyyətini soruşurdum. Nə gizlədim, Azərbaycandan gedən nümayəndələrin heç də hamısı ona isti münasibət göstərmirdi. Çünki o zaman Mixail Qorbaçovun gözü Heydər Əliyevə götürürdü. Bu böyük insanı nüfuzdan salmağa çalışırdı.

Mənə ən çox təsir edən isə özü-müzünkülərin dediyi söz oldu: "Çingiz, sənın kitabın bağlıdır". Mən isə nə fikrimi, nə hərəkətim, nə də münasibətim dəyişdim. Çox vaxt hansısa bir sənədə qol çəkdirmək üçün, yaxud kənd təsərrüfatı işlərinin gedişi barədə məlumatları vermək üçün Heydər Əliyevin evinə gətməli olurdum. Ömrüm-gün yoldaşı Zərifə xanım çay içməmiş, çörək yeməmiş mənə gətməyə qo